

Ze života Harrachů

 Roku 1524 zakoupil Leonard III. z Harrachu panství a pevnost Rohrau, nacházející se poblíž hranice mezi Dolním Rakouskem a Uhry. Zároveň obdržel souhlas psát se Harrach von Rohrau. Název pevnosti byl odvozen od německého das Rohr – rákos. Jednalo se tedy o místo v krajině plné mokřadů porostlé touto rostlinou. Rohrau bylo zničeno roku 1593 během válek s Tureckem a s jeho obnovou započal až Ferdinand Bonaventura I. z Harrachu roku 1668. Rohrau je dodnes sídlem potomků rodu Harrachů a je zde proslulá harrachovská obrazárna. ⁱ

 Harrachovský zámek Bruck an der Leitha, ležící nedaleko Rohrau, se několikrát stal místem důvěrných politických jednání. Například roku 1626 se zde odehrálo jednání Mezi Karlem I. z Harrachu, Janem Oldřichem z Eggenberku a Albrechtem z Valdštejna, kterému se zde podařilo prosadit své požadavky na financování armády a způsob vedení války. ⁱⁱ

 Další důležitá jednání se na Brucku an der Leitha konala od 14. března 1921, kdy na zámek na pozvání tehdejšího majitele Otty z Harrachu dorazili představitelé Maďarska a Československa. Zámek na území Rakouska se stal pro tato jednání neutrální půdou snadno dosažitelnou jak z Maďarska, tak z Bratislavy, kde byla ubytovaná československá delegace. ⁱⁱⁱ

 Leonard IV. z Harrachu byl prvním rytířem Řádu zlatého rouna z rodu Harrachů. Původně jej měl získat již roku 1584, ale z důvodu morové nákazy, která znemožnila Ferdinandovi Tyrolskému cestu do Prahy, mu byl udělen až o rok později - 2. června 1585 v katedrále sv. Víta v Praze. Ve stejný den získal tento řád i Vilém z Rožmberka. ^{iv}

ⁱ Zdroj: LUŠTINEC, Jan. *Jan Nepomuk hrabě Harrach: ze života českého kavalíra*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2018. ISBN 978-80-7535-086-2, str. 242.

ⁱⁱ Zdroj: JANÁČEK, Josef. *Valdštejn a jeho doba*. Nakladatelství Svoboda Praha, 1978, str. 272–274.

ⁱⁱⁱ Zdroj: LUŠTINEC, Jan. *Jan Nepomuk hrabě Harrach: ze života českého kavalíra*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2018. ISBN 978-80-7535-086-2, str. 276–277.

^{iv} Zdroj: JANÁČEK, Josef. *Rudolf II. a jeho doba*. Nakladatelství Svoboda Praha, 1987, str. 256–262; BŮŽEK, Václav. *Ferdinand Tyrolský mezi Prahou a Innsbruckem*, České Budějovice 2006, ISBN 80-7040-908-8, str. 238–240, 244–246.

Ze života Harrachů

 Roku 1524 zakoupil Leonard III. z Harrachu panství a pevnost Rohrau, nacházející se poblíž hranice mezi Dolním Rakouskem a Uhry. Zároveň obdržel souhlas psát se Harrach von Rohrau. Název pevnosti byl odvozen od německého das Rohr – rákos. Jednalo se tedy o místo v krajině plné mokřadů porostlé touto rostlinou. Rohrau bylo zničeno roku 1593 během válek s Tureckem a s jeho obnovou započal až Ferdinand Bonaventura I. z Harrachu roku 1668. Rohrau je dodnes sídlem potomků rodu Harrachů a je zde proslulá harrachovská obrazárna. ⁱ

 Harrachovský zámek Bruck an der Leitha, ležící nedaleko Rohrau, se několikrát stal místem důvěrných politických jednání. Například roku 1626 se zde odehrálo jednání Mezi Karlem I. z Harrachu, Janem Oldřichem z Eggenberku a Albrechtem z Valdštejna, kterému se zde podařilo prosadit své požadavky na financování armády a způsob vedení války. ⁱⁱ

 Další důležitá jednání se na Brucku an der Leitha konala od 14. března 1921, kdy na zámek na pozvání tehdejšího majitele Otty z Harrachu dorazili představitelé Maďarska a Československa. Zámek na území Rakouska se stal pro tato jednání neutrální půdou snadno dosažitelnou jak z Maďarska, tak z Bratislavy, kde byla ubytovaná československá delegace. ⁱⁱⁱ

 Leonard IV. z Harrachu byl prvním rytířem Řádu zlatého rouna z rodu Harrachů. Původně jej měl získat již roku 1584, ale z důvodu morové nákazy, která znemožnila Ferdinandovi Tyrolskému cestu do Prahy, mu byl udělen až o rok později - 2. června 1585 v katedrále sv. Víta v Praze. Ve stejný den získal tento řád i Vilém z Rožmberka. ^{iv}

ⁱ Zdroj: LUŠTINEC, Jan. *Jan Nepomuk hrabě Harrach: ze života českého kavalíra*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2018. ISBN 978-80-7535-086-2, str. 242.

ⁱⁱ Zdroj: JANÁČEK, Josef. *Valdštejn a jeho doba*. Nakladatelství Svoboda Praha, 1978, str. 272–274.

ⁱⁱⁱ Zdroj: LUŠTINEC, Jan. *Jan Nepomuk hrabě Harrach: ze života českého kavalíra*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2018. ISBN 978-80-7535-086-2, str. 276–277.

^{iv} Zdroj: JANÁČEK, Josef. *Rudolf II. a jeho doba*. Nakladatelství Svoboda Praha, 1987, str. 256–262; BŮŽEK, Václav. *Ferdinand Tyrolský mezi Prahou a Innsbruckem*, České Budějovice 2006, ISBN 80-7040-908-8, str. 238–240, 244–246.

Ze života Harrachů

☰ Sňatek dcery Karla I. z Harrachu Kateřiny Isabely z Harrachu s Albrechtem z Valdštejna údajně doporučil sám císař Ferdinand II., který se osobně účastnil svatební hostiny. Ačkoliv se jednalo o ryze pragmatický sňatek, oba partneři měli mezi sebou hluboký vztah. Svědčí o tom kord Albrechta z Valdštejna, s nímž byla podle svého přání Kateřina Isabela z Harrachu pohřbena. Dnes je k vidění v harrachovských sbírkách na zámku Rohrau. ⁱ

☰ Arnošt Vojtěch z Harrachu byl jediným pražským arcibiskupem, který během zastávání svého úřadu korunoval třikrát českého krále: Ferdinanda III. (1628), Ferdinanda IV. (1646) a Leopolda I. (1656). ⁱⁱ

☰ Po smrti Karla I. z Harrachu roku 1628 se stal hlavou rodu třicetiletý Arnošt Vojtěch z Harrachu, arcibiskup pražský. Tomu připadl po zavraždění Albrechta z Valdštejna nelehký úkol udržet mocenské postavení Harrachů a s nimi spřízněných Valdštejnů u císařského dvora. V následujících letech pak pomáhal svým příbuzným zaujmout významné posty jak u dvora, tak i v církevní hierarchii. O tom, jaké vážnosti se v obou rodech Arnošt Vojtěch těšil, svědčí skutečnost, že křestní jméno Arnošt je jedním z nejčastěji používaných. ⁱⁱⁱ

☰ Ferdinand Bonaventura I. z Harrachu a jeho rodina byli velkými propagátory požívání rajčat, která Středoevropané považovali za jedovatá. Harrachové rajčata konzumovali nejen kvůli jejich chuti, ale povýšili je na symbol své zámožnosti a životního stylu. ^{iv}

ⁱ Zdroj: LUŠTINEC, Jan. *Jan Nepomuk hrabě Harrach: ze života českého kavalíra*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2018. ISBN 978-80-7535-086-2, str. 244.

ⁱⁱ Zdroj: HRBEK, Jiří a kol.: *Panovnický majestát*, Praha: NLN, Nakladatelství lidové noviny 2021 ve spolupráci s Historickým ústavem AV ČR, v.v.i., ISBN 978-80-7422-804-9 (NLN), str.343.

ⁱⁱⁱ Zdroj: NAČERADSKÁ, Petra. *Po stopách Valdštejnů*. Národní památkový ústav, Územní památková správa Praha, 2020, ISBN 978-80-7480-152-5, str.30.

^{iv} Zdroj: KUBEŠ, Jiří, Martin BAKEŠ, Michaela BURIÁNKOVÁ, et al. *V zastoupení císaře: česká a moravská aristokracie v habsburské diplomacii 1640-1740*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2018. Česká historie. ISBN 978-80-7422-574-1, 163–164.

Ze ivota Harrachů

 Na památku Arnošta Vojtěcha z Harrachu je dodnes centrn v Hrádku u Nechanic nazvvana „Kardinlkou.“

 Roku 1644 se Arnošt Vojtěch z Harrachu jako první stredoevropsk šlechtic seznámil během svého pobytu v Rm s popíjením čokolády. Zároveň byl první, kdo čokoládu uvedl do Čech – roku 1645 ji podal svm hostům, zároveň popsal její chuť a také její lciv uinky, kter na něm vyzkoušel jeho lékař. ⁱ

 O tom, že čokoláda byla luxusn a drahou komoditou, svědčí uty Ferdinanda Bonaventury I. z Harrachu. Roku 1674, tedy v době, kdy se ujal postu vyslance Leopolda I. u španělského dvora, si nechal vyrobit cca 3,5 kg čokolády, což ho vyšlo na téměř 5 400 real. Pro srovnání – ve stejn době zakoupil obraz slavného malíře El Greca, kter ho přišel jen na 450 real. ⁱⁱ

 Manželka Ferdinanda Bonaventury I. z Harrachu Johana Terezie, rozen z Lamberka vlastnila dvě run psan kuchařky ve panlstin a svého manžela v 70. letech 17. století nabádala, aby jí při návratu z Madridu přivezl sazenice rajčat. ⁱⁱⁱ

 Ferdinand Bonaventura II. z Harrachu v polovině 18. století experimentoval na janovickm panství s výrobou cementu. ^{iv}

ⁱ Zdroj: KUBEŠ, Již, Martin BAKEŠ, Michaela BURINKOV, et al. *V zastoupen císaře: esk a moravsk aristokracie v habsbursk diplomacii 1640-1740*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidov noviny, 2018. esk historie. ISBN 978-80-7422-574-1, str. 163.

ⁱⁱ Zdroj: KUBEŠ, Již, Martin BAKEŠ, Michaela BURINKOV, et al. *V zastoupen císaře: esk a moravsk aristokracie v habsbursk diplomacii 1640-1740*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidov noviny, 2018. esk historie. ISBN 978-80-7422-574-1, 163.

ⁱⁱⁱ Zdroj: KUBEŠ, Již, Martin BAKEŠ, Michaela BURINKOV, et al. *V zastoupen císaře: esk a moravsk aristokracie v habsbursk diplomacii 1640-1740*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidov noviny, 2018. esk historie. ISBN 978-80-7422-574-1, str. 164.

^{iv} Zdroj: *Biografick slovník eskch zemí, svazek 22 Han – Hau*, Historickstav AV R, nakladatelství Academia, Praha 2019. ISBN 978-80-200-3021-4.

Ze života Harrachů

 Ferdinand Bonaventura I. z Harrachu se během své kavalírské cesty v Paříži seznámil s francouzskou kulturou a stal se jejím velkým propagátorem. Z prestižních důvodů zaměstnával francouzské služebnictvo, což se ovšem nezamlouvalo jeho manželce Johaně Terezii a hlavně pak jeho tchánovi Johannu Maxmiliánovi z Lamberka, orientovaným na Španělsko. Když si Johana Terezie stěžovala na francouzského kuchaře, že se o kuchyni nestará a že snad dokonce krade, Ferdinand Bonaventura jí obratem poslal do Vídně ještě jednoho. ⁱ

 V propagaci francouzské dvorské kultury Ferdinandu Bonaventurovi I. z Harrachu pomáhal Alexander Bergeret, francouzský kavalír, se kterým se seznámil patrně během své diplomatické mise do Paříže roku 1669. Jejich následný přátelský vztah trval 37 let a Ferdinand Bonaventura měl díky tomu k dispozici nejen čerstvé informace o novinkách v módě u francouzského dvora, ale i příslušné produkty. Bergeret ho pak doprovodil i na jeho diplomatické misi ve Španělsku a v letech 1677–1678 dokonce pobýval u Harrachů ve Vídni. ⁱⁱ

 Slavný Harrachov v Krkonoších má svého méně slavného stejnojmenného bratrance v Jeseníkách. Osadu Harrachov, nedaleko Janovic u Rýmařova, založil Ferdinand Bonaventura II. z Harrachu pro textilní dělníky, kteří v té době přicházeli na jeho janovické panství ze severu Čech. Zatímco jesenícký Harrachov se takto nazýval hned od svého založení, Harrachov v Krkonoších se původně nazýval Víska (německy Dörfel). Na Harrachov (německy Harrachsdörfel) byl přejmenován na počest pobytu Ferdinanda Bonaventury I. z Harrachu, který zakoupil jilemnické panství roku 1701. ⁱⁱⁱ

ⁱ Zdroj: Kubeš, Jiří. Karel z Harrachu ve městě nad Seinou (1681-1682): k roli pařížského pobytu ve výchově šlechty z habsburské monarchie ve druhé polovině 17. století. In: *Gender history - to přece není nic pro feministky: kniha, kterou napsali přátelé a studenti Mileny Lenderové u příležitosti jejího těžko uvěřitelného životního jubilea* / Pardubice: Univerzita Pardubice, 2017 s. 69-81.

ⁱⁱ Zdroj: KUBEŠ, Jiří, Martin BAKEŠ, Michaela BURIÁNKOVÁ, et al. *V zastoupení císaře: česká a moravská aristokracie v habsburské diplomacii 1640-1740*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2018. Česká historie. ISBN 978-80-7422-574-1, str. 84–85.

ⁱⁱⁱ Zdroj: Kuča, Karel: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, II. díl H – Kole*, Praha, Libri 1997, ISBN: 80 – 85983 – 14 – 1. Str. 35 – 37.

Ze života Harrachů

 Hrádek u Nechanic se může pochlubit tím, že má hned dva základní kameny. První byl položen 8. června 1839 za přítomnosti vrchnostenských úředníků na místě dnešního východního okna ve Zlatém sále. Druhý byl položen 13. června 1841 za přítomnosti hraběcí rodiny, mnoha hostů z řad vysoké šlechty a duchovenstva, harrachovských úředníků, zaměstnanců a velkého množství lidu. Kámen vysvětil hradecký biskup svobodný pán Hahnel za přítomnosti mnohých duchovních hodnostářů a veškerého patronátního duchovenstva. Kámen se nachází v obvodovém zdivu zámecké kaple.ⁱ

 Život na harrachovském velkostatku Sadová zachytil ve svých hrách právník a dramatik Josef Štolba, působící v Nechanicích od roku 1880. Nejznámější z jeho her je „Vodní družstvo“ z roku 1886, inspirované skutečnými událostmi v Nechanicích z osmdesátých let 19. století. Tehdy Jan Nepomuk z Harrachu stál v čele tzv. Vodního družstva, jehož účelem bylo pomocí úprav toku řeky Bystřice a meliorací luk v jejím povodí zvýšit výnosy pozemků. Na ustavující schůzi 1. 11. 1885 byl Jan Nepomuk Harrach osočen, že chce meliorace provádět jen kvůli zlepšení bonity svých pozemků a družstvo se pro neshody poměrně brzy rozpadlo. I když Štolba změnil jména hlavních aktérů, řada místních obyvatel se poznala a v tamějších hostincích následovaly bouřlivé diskuze a místní se s pýchou předháněli, kdo a jak je vykreslen.ⁱⁱ

 Zcela do uzavřeného světa harrachovských úředníků Josef Štolba umístil hru „Křivé cesty“ z roku 1891. Premiéry v Národním divadle se osobně zúčastnil i Jan Nepomuk z Harrachu. Toho se Štolba obával, protože si Jana Nepomuka velice vážil a bál se, aby se ho hra nedotkla. Jan Nepomuk se po představení o hře vyjádřil velmi pochvalně a chválil ji i druhý den při osobním setkání s jejím autorem, při čemž s nadhledem poznamenal „Pane doktore, mně se zdá, že konal jste studia svá k veselohře na mých panstvích.“ Když se ho Štolba snažil uklidnit, že nejenom tam, hrabě Harrach se smíchem odvětil, že z jeho úředníků je tam nejvíce. Hraběcím zaměstnancům pak už nezbylo, než hru také pochválit.ⁱⁱⁱ

ⁱ Zdroj: Beneš, František Josef. *Kronika zámku Hrádek*. 1877, ZK HN 5369, rukopis, nefoliováno.

ⁱⁱ Zdroj: Štolba, Josef. *Z mých pamětí II.*, Praha, Máj, 1906, str. 331–334.

ⁱⁱⁱ Zdroj: Štolba, Josef. *Z mých pamětí II.*, Praha, Máj, 1906, str. 334–338.

Ze života Harrachů

 František Maria z Harrachu, synovec Jana Nepomuka z Harrachu a majitel Janovic u Rýmařova, v mládí díky těžké oční nemoci téměř neviděl. Přesto úspěšně vystudoval gymnázium a později i práva na Vídeňské univerzitě. Veškerá studia absolvoval za pomoci předčítatele. ⁱ

 Přes svůj handicap se František Maria z Harrachu stal uznávaným lesnickým odborníkem. Prosazoval přirozenou obnovu lesa a u svého otce Alfréda Karla z Harrachu prosadil vybudování první gravitační dráhy v českých zemích. ⁱⁱ

Harrachovský smetanový sýr

Harrachové na svém velkostatku Sadová provozovali sýrárny velkého vĕhlasu. Na počátku 20. století byste našli sýrárny v Bohárně, Petrovicích a v Přímu. V Dolním Přímu nechal Jan Nepomuk Harrach v roce 1880 přebudovat místní pivovar na mlékárnu. Zde se zpracovávalo mléko ze sta dojnic denně (to činilo okolo 1000 litrů). A právě zde se rodil široko daleko oblíbený Harrachovský smetanový sýr. Vznikal zasyřením mléka, které se po odkapání syrovátky vlévalo do rámečků, vzniklá hmota se následně řezala na hranoly. Ty se nechávaly zrát v bývalých pivovarských sklepích, kde chlad zajišťoval led v zimě nasekaný z okolních rybníků. Tímto způsobem vznikl sýr podobný dnešnímu Romadúru. V sýrárenském dědictví v Dolním Přímu stále pokračují, Harrachův smetanový sýr již sice nevyrobějí, ale zato zde můžete ochutnat prvotřídní Nivu. Stavit se pro ni můžete třeba při výletu na zámek. ⁱⁱⁱ

ⁱ Zdroj: SKOUPÝ, Jiří. *Šofér, který změnil dějiny: za volantem vstříc atentátu na arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este*. Praha: Mladá fronta, 2017. ISBN 978-80-204-4512-4. str. 21.

ⁱⁱ Zdroj: SKOUPÝ, Jiří. *Šofér, který změnil dějiny: za volantem vstříc atentátu na arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este*. Praha: Mladá fronta, 2017. ISBN 978-80-204-4512-4. str. 21.

ⁱⁱⁱ Zdroje: <https://niva-dolniprim.cz/o-mlekarne/>; LUŠTINEC, Jan. *Jan Nepomuk hrabě Harrach: ze života českého kavalíra*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2018. ISBN 978-80-7535-086-2, str. 45.

Ze života Harrachů

Harrachové a sklárna Nový Svět v Harrachově

Harrachovská sklárna dříve známá pod názvem Nový Svět je nejstarší činnou sklárnou v Čechách a své první skleničky datuje do počátků 18. století. Z celkových 311 let byla po dvě století v rukou rodu Harrachů, který o ni pečoval a hýčkal jí. Není tedy divu, že v 19. století zažila sklárna jedno ze svých nejúspěšnějších období. Pod taktovkou Jana Nepomuka byste našli výrobky z hutí Nového Světa na královských dvorech po celém světě. Sklárna spolupracovala se slavnými umělci, mezi které patřil návrhář Jan Kotěra nebo malíř Alfons Mucha. Kousky z Krkonoš získávaly po řadu let na světových výstavách jedno prestižní ocenění za druhým. Konec blahobytu přišel se světovými válkami, kdy se rozdělují i cesty Nového Světa a rodu Harrachů. Dnes však můžete najít sklárnu stále funkční a v plné kráse pod názvem Sklárna a minipivovar Novosad & syn Harrachov s.r.o. Sklárna nabízí exkurze do výroby, na kterých uvidíte celou cestu skleničky z hutě až po prodejnu.

Zajímavosti:

- První zmínka o sklářské huti na Novém Světě se datuje k roku 1712.
- Harrachové vlastnili sklárnu od roku 1763 až do roku 1943.
- V druhé polovině 18. století měla sklárna sklady svých výrobků ve Vídni, Izmiru, Cařihradu i jinde. Harrachovské sklo bylo vyváženo do Španělska, Portugalska, Nizozemí, Anglie a mnoha dalších zemí.
- V roce 1829 se sklárna poprvé zúčastnila průmyslové výstavy v Praze. Na této a mnoha dalších následujících Zemských výstavách sklárna získala zlatou medaili.
- Od roku 1851 se výrobky sklárny pravidelně objevovaly na tzv. Světových výstavách, kde byly mnohokrát oceněny těmi nejvyššími cenami za své provedení, styl a nápady.
- V letech 1854–1855 došlo k přestavbě a rozšíření sklárny, avšak v noci z 30. na 31. prosince 1861 zmodernizovaný a prosperující podnik vyhořel. Na přání hraběte se ihned začalo s obnovou. Dne 6. února 1863 byla výroba znovu zahájena.
- V 2. polovině 19. století měla sklárna sklady v Praze, Karlových Varech, Vídni, Moskvě, Petrohradě a v Lipsku. Mezi zákazníky sklárny v této době patřily rovněž královské dvory, přední šlechtické rody, hotel Sacher ve Vídni a bezpočet dalších.
- O prosperitě a úspěších hovoří i to, že na konci 19. století měla sklárna asi 400 zaměstnanců a do roku 1895 se datuje vznik velké brusírny s elektrickým osvětlením a pohonem vodní turbínou
- 1. dubna 1943 byl donucen hrabě Jan Harrach k prodeji sklárny. Prodejní cena byla pouhých 300.000 říšských marek. Přitom celoroční obrat v té době byl asi 1.000.000 říšských marek.
- Dne 1. července 1993 se stal majitelem sklárny Harrachov vyučený sklář a zároveň vystudovaný právník JUDr. František Novosad.
- V letech 1827, 1862 a 1946 sklárna třikrát vyhořela, ale vždy byla velmi brzy obnovena.ⁱ

ⁱ Zdroje: <https://www.harrachov-info.cz/historie-mesta-harrachov/>; <http://info.harrachov.cz/historie-harrachova/>; <http://www.sklarnaharrachov.cz/sklarna/casova-osa>; <http://www.sklarnaharrachov.cz/sklarna/historie>

Ze života Harrachů

Václavské náměstí jako první sjezdovka v Čechách

V noci z 5. na 6. ledna roku 1887 byl v českých zemích uskutečněn první sjezd na lyžích. Uskutečnil ho Josef Rössler-Ořovský a nemohl si pro tuto událost vybrat stylovější kopec než samotné Václavské náměstí. Když si Josef Rössler-Ořovský žádal do Norska o katalog bruslí, Norové pochopili podpis spolku „Bruslařský klub Praha“ jako „Bruslar ski klub“, tedy Bruslarův lyžařský klub a ke katalogu bruslí přiložili také nabídku lyží. Ty se Josefovi zalíbily a objednal si hned dva páry „čerchmantských“ prkének. Cesta ski z Norska se však neobešla bez komplikací, pozastavila se na celnici, kde si celníci nevěděli se záhadnými prkénky rady. Proclili je tedy jako "dřevo prosté, nelakované." Po úspěšném doručení do Prahy se v noci (aby nebudili veřejné pohoršení) Ořovský a jeho bratr rozběhli k tehdejšímu rozestavěnému Národnímu muzeu a využili jediného osvětleného svahu v Praze – Václavského náměstí k historicky prvnímu sjezdu na lyžích v Čechách. Celý tento příběh se odehrál celé tři roky před prvním seznámením Jana Nepomuka Harracha s lyžemi. Hrabě po poznání, jakými jsou lyže pomocníky, objednal několik párů pro své lesníky v Krkonoších a pomohl tím tak k rozšíření této zimní radovánky.

Zajímavosti:

- Pár dní po prvním sjezdu zakládá Josef Rössler-Ořovský ski klub. Mimo Skandinávii je to první evropský lyžařský spolek.
- Tento sjezd byl dlouhý tři čtvrtě kilometru, bratři tehdy dojeli až na Můstek.
- Hrabě Harrach se s lyžemi seznamuje až roku 1890. O tři roky později je nechává vyrábět v Česku. ⁱ

ⁱ Zdroje: <https://www.stoplusjednicka.cz/sportovec-josef-rossler-orovsky-prvni-lyzarsky-sjezd-v-ceskych-zemich>;
<https://www.horydoly.cz/lyzari/prvni-sjezdovka-byl-vaclavak.html>

Ze života Harrachů

Harrachovy Krkonoše – Labská bouda

Jan Nepomuk Harrach byl milovníkem turistiky a Krkonoš, jedním z jeho osudových zákoutí byl Labský důl a bouda nad ním se tyčí. Hrabě Jan se v 80. letech 19. století zasloužil o první turistickou stezku v Krkonoších vedoucí z Harrachova přes Labskou boudu, Labský důl až do Špindlerova Mlýna. Tato stezka byla značena v němčině, ale i v češtině. Pokud jste se po ní chtěli vydat, museli jste zaplatit dva krejčary jako mýtné. Dodnes se tato stezka řadí mezi nejznámější v Krkonoších, z Harrachova k Labské boudě nese na počest rodu název Harrachovská cesta. Labskou boudu hrabě Jan odkoupil a přestavěl na vyhlášené útočiště turistů s ubytováním a hostincem vařící místní pochoutky. Okolí divoké horské přírody Labské boudy si hrabě natolik oblíbil, že právě zde financoval v roce 1903 výstavbu botanické zahrady, která však byla již po dvou letech, pro nepříznivé povětrnostní podmínky, přesunuta k boudě Martinově. V roce 1904 nechal hrabě dokonce v Labském dole zřídit první přírodní rezervaci o rozloze 60 hektarů, která položila základy Krkonošského národního parku.

Zajímavosti:

- Hodnota 15 krejcarů byla hodnota slepice.
- Botanická zahrada byla přeložena k Martinově boudě.
- Nápad botanické zahrady a její vybudování byla zásluha Jana Buchara.
- Historie Labské boudy sahá do roku 1830, kdy si zde podnikavá žena postavila krámk z kamení a kůry, aby zde mohla prodávat kozí sýr, mléko a kořalku.
- 1913 sehrála Labská bouda klíčovou roli v závodu na 50 km, kterého se účastnil Bohumil Hanč.
- Dne 6. listopadu roku 1965 původní bouda vyhořela kvůli neopatrným řemeslníkům.
- Nová devítipatrová železobetonová budova byla slavnostně otevřena 15. listopadu 1975.
- V letech 1889 a 1905 se Labské boudě dostalo dalšího rozšíření a modernizace. Počet hostinských pokojů vzrostl z původních deseti na čtyřicet dva. Výborné služby a nádherné okolí s Labským vodopádem z ní učinily jeden z největších turistických magnetů v západních Krkonoších.
- V němčině byla bouda známá pod názvem Elbbaude nebo Elbfallbaude.
- V současné době Labská bouda podstupuje rekonstrukci vnějšího pláště. ⁱ

ⁱ Zdroje: https://krkonosky.denik.cz/zpravy_region/krnap-ma-petapadesatiny-prvni-prirodni-rezervaci-zridil-hrabe-harrach-20180517.html;
<https://www.numismatikacb.cz/Cim-se-drive-v-ceskych-zemich-platilo-a-co-se-dalo-z-vyplaty-koupit-b3567.htm>;
<https://www.denik.cz/bydleni/labska-bouda-monstrum-nebo-stavebni-pamatka-20130225-2fle.html>;
https://www.krnap.cz/data/Files/downloads/krnap-brozura-po-stopach-hrabete-harracha-web_158643385908.666.pdf;
https://www.krnap.cz/data/File/letaky_brozury/krnap_brozura_turistika-v-krkonosich.pdf; <https://www.hory-krkonose.cz/turistika/harrachuv-smrk.harrachov.html>; <https://www.novinky.cz/cestovani/tipy-na-vylety/clanek/hrabe-harrach-krkonose-miloval-vybudoval-rozhlednu-silnice-a-privezl-lyze-150768>

Ze života Harrachů

1891 Harrachův pavilon na Jubilejní výstavě v Praze

V 19. století patřily hospodářsko – průmyslové výstavy k nejdůležitějším obchodním, propagačním, ale i společenským událostem. Jednotlivé expozice výstav se předháněly v promyšlenosti a velkoleposti. Ze stran veřejnosti se takové výstavy těšily velké oblibě. Tak například Světovou výstavu v Paříži roku 1889 navštívilo neuvěřitelných 32 milionů lidí.

My se ale dnes zaměříme na rok 1891 a na Jubilejní zemskou výstavu v Praze a konkrétně na Harrachův pavilon zřízený hrabětem Janem Nepomukem. Byl považován mezi řadou šlechtických pavilonů za nejhezčí a není divu, že byl také jedním z nejnavštěvovanějších. Samotný pavilon byla roubená stavba inspirována krkonošskou architekturou, na jejíchž bocích se nalézaly dvě verandy. V jedné z verand byla umístěna „ochutnávárna“ Harrachova piva a sýrů z jilemnického panství a sadovského velkostatku. Střed samotného pavilonu zdobí velkoformátový obraz, před nímž byly naistalovány stromky a vycpaná zvířata z Krkonoš. Vedle tohoto výjevu byly umístěny dokonce i dvě fotografie zámku Hrádek u Nechanic. Druhá veranda pavilonu se věnovala lesnímu hospodářství, ukrývala sbírku semen, dřevin poškozených od sněhu a vysoké zvěře nebo třeba maketu rokytnické pily. Další místností pavilonu byla originálně zařízená krkonošská salaš i s figurínami hajného s liškou a také jeho choti, která stloukala máslo, dále byste našli třeba šindelárnu, lesní školku, zastoupeno bylo i Hrabačovské bělidlo i sklárna Nový Svět, která však svou hlavní expozici měla v Průmyslovém paláci. Výstava přinesla Janovi velkou prestiž, stal se vzorem dobrého a pokrokového hospodáře. Po výstavě byl pavilon převezen do obory u Hrádku u Nechanic, kde sloužil pravděpodobně až do 70. let jako hájenka. Další část dřevěného harrachovského pavilonového komplexu byla převezena a smontována na vrcholku Žalý na Benecku, zde sloužila jako hostinec až do druhé světové války.

Ikonický obraz z instalace krkonošské flory a fauny můžete dodnes najít na jilemnickém zámku na schodišti. Během prohlídky muzea vám ho rádi ukáží.

Zajímavosti:

- Jubilejní zemskou výstavu v Praze navštívilo 2 432 536 osob.
- Z objektů postavených pro výstavu jsou dodnes známé především budova Průmyslového paláce a Křížíkova fontána. K příležitosti Jubilejní zemské výstavy byly také roku 1891 zprovozněny dvě nové pozemní lanovky (na Letnou a na Petřín), nová Petřínská rozhledna a Křížíkova elektrická dráha na Letné – první česká elektrická dráha.
- Rozhledna a první hostinec byly na vrcholu hory „Přední Žalý“ postaveny na popud hraběte Jana Harracha. Hostinec byl dokončen v roce 1890, rozhledna dva roky poté. Kamenná rozhledna stojí ve své původní podobě na vrcholu hory Žalý dodnes. Původní hostinec (roubená dřevěná stavba) však na přelomu 19. a 20. století shořel. Byl nahrazen lehkou montovanou dřevěnou stavbou, která byla původně součástí Zemské jubilejní výstavy. Stavba zde stála až do druhé světové války, kdy byla během okupace zničena. Od té doby až do roku 2008 zde stály pouze základy původní stavby a tradice čekala na své znovuzrození.ⁱ

ⁱ Zdroje: https://www.filabrno.net/namety/jubilejni_vystava1891.htm; <https://plzen.rozhlas.cz/zemska-jubilejni-vystava-se-konala-prave-pred-130-lety-8492088>; LUŠTINEC, Jan. *Jan Nepomuk hrabě Harrach: ze života českého kavalíra*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2018. [ISBN](https://www.isbn.cz) 978-80-7535-086-2, s. 58.